

Likovni natečaj_Ustvarjamo za ZOOplanet 2024

TEMA: Ogrožene živali Azijskih gozdov

Spodbuda za delo:

S četrtem likovnim natečajem Ustvarjamo za ZOOplanet, želimo spodbuditi mlade, da skozi likovno ustvarjalno delo spoznajo raznolike gozdove Azije in njihove zanimive živali. Tako jih spodbujamo, da razmišljajo o odgovornem vsakodnevnem ravnanju ter o skrbi in ohranjanju zdravega ter čistega okolja. Ob tem razvijajo čut za naravo in gozdove ter ljubezen do živih bitij.

Zaradi geografske lege, so gozdovi Azije izredno raznoliki. Od severnega iglastega in mešanega gozda, kjer so razširjeni sibirski tigri, visokogorskih bambusovih gozdov v pobočjih Himalaje, kjer prebivajo mačje pande, do nižinskih mešanih gozdov Indije, kjer sta razširjena azijski lev in svinjski jelen, pa vse do poplavnih gozdov Vietnama, kjer živi indokitajski sika.

Zaradi hitre rasti prebivalstva in razvoja gospodarstva, se gozdovi Azije ne-trajnostno izkoriščajo za kmetijske površine, mesta, naselja in drugo infrastrukturo. To vodi v hitro zmanjševanje biotske raznovrstnosti, povečajo se tveganja za širjenje bolezni.

Gozd je velika dobrina ne samo za rastline in živali, ki v njem bivajo, temveč tudi za nas, ljudi. Zato moramo spoštovati vsa živa bitja v njem in zanj skrbeti tudi tako, da hodimo le po poteh, ne vznemirjamo živali, ne poškodujemo rastlin, ne odmetavamo odpadkov ali ga drugače onesnažujemo.

Najvidnejše dobrine gozdov so raznovrstnost rastlinskih in živalskih, izjemnost posameznih dreves, obnovljivi viri energije in surovin ter blagodejen vpliv na okolje kot celoto. Kaj nam pomenijo, bi se verjetno zavedali šele, ko gozda v našem okolju nenadoma ne bi bilo več.

Prav zato želimo v letošnjem natečaju izpostaviti azijske gozdove in nekatere ogrožene živalske vrste, ki bivajo v njih. Te so karizmatični azijski lev, skrivnostni sibirski tiger, prikupni mačji panda ter za nas nenavadna jelena – indokitajski sika in svinjski jelen, ki sta pglavitni plen sibirskih tigrov in azijskih levov, mačji panda pa je manjša rastlinojeda zver.

Mentorje želimo spodbuditi, da skozi pogovor o ogroženih živalskih vrstah, z mladimi ustvarjalci spregovorijo tudi o njihovem življenjskem prostoru in o globalni problematiki spreminjanja in izginjanja gozdnih površin.

Naštete vrste so v naravi močno ogrožene, njihovi predstavniki, ki jih lahko obiščete v Živalskem vrtu Ljubljana, pa so ambasadorji svojih vrst v naravnem okolju.

Živalski ambasadorji azijskih gozdov v ZOO Ljubljana

Mačji panda – rastlinojeda zver

Naravovarstveniki predvidevajo, da v naravi živi manj kot 10.000 mačjih pand. Leta 2020 so odkrili, da gre za dve različni vrsti, kar pomeni, da je število znotraj posamezne vrste še manjše. Mačje pande so prehranski specialisti, saj pretežno jedo bambusove liste. Ogroža pa jih človek z izrabljanjem ter izsekovanjem gozda, ki je njihovo naravno okolje.

V vzhodni Himalaji, ki je vroča točka biotske raznovrstnosti, so mačje pande indikatorska vrsta, saj je njihova številčnost povezana z razširjenostjo gozda ter količino bambusa v njem.

Organizacija Red Panda Network si z večstopenjskim pristopom, ki omogoča zajetje najširše publike širom po svetu, prizadeva varovati mačje pande in njihovega okolja.

V letu 2019 so prvič s sledilnimi GPS ovraticami opremili šest samic in štiri samce za dolgoročno spremljanje mačjih pand v naravi. Pridobljeni podatki so razkrili gibanje mačjih pand v prostoru ter njihov odziv na človeške motnje. Pomagali so jim pri postavljanju povezav med posameznimi območji ter zaščititi mačjih pand pred dejavnostmi ljudi.

Organizacija tesno sodelujejo z lokalnim prebivalstvom, jih vključuje v skrbništvo nad okoljem ter hkrati izboljšuje njihovo vsakodnevno preživljanje z različnimi programi sonaravnega ustvarjanja dohodka, ob ohranjanju naravnih virov. Lokalno prebivalstvo je tako zaveznik pri ohranjanju mačjih pand in naravnega okolja, saj sta okolje in gospodarstvo medsebojno odvisna ter ključna za njihovo preživetje.

V ta namen organizirajo delavnice in programe na katerih lokalno prebivalstvo razvije različne veščine in izkoristi nove priložnosti za preživljanje, razvijajo program varuh gozda, mrežo proti krivolovu in ekoturizem, kjer ponujajo spoznavanje himalajske kulture in opazovanje prosto živečih živali ter gozdne gasilske ekipe, ki jih usposabljujejo za boj proti gozdnim požarom, ki predstavljajo tveganje tako za mačje pande kot za lokalno prebivalstvo.

Ustanavljajo številna mala podjetja, ki se ukvarjajo z trajnostnimi obrtmi (npr. pridobivanje vlaken iz himalajske koprive) ter prodajo izdelkov preko spleta. Ustanavljajo drevesnice, kjer gojijo drevesa, bambus in zdravilne rastline za obnovo degradiranih gozdov. Spodbujajo organsko kmetovanje. S tem se poveča proizvodnja kakovostne hrane za družine in tudi za prodajo.

Domačinom pomagajo pri obnovi ribnikov in drugih virov pitne vode ter jim ponujajo posebne filtre za vodo. Prečiščena voda jih varuje pred zdravstvenimi tveganji in zmanjšuje poseganje ljudi v habitate mačjih pand pri iskanju vode. Proizvajajo biobrikete kot nadomestni vir goriva za kuhanje in ogrevanje ter štedilnike za bolj učinkovito izrabo energije. Tako se zmanjšuje sečnja za pridobivanje drv.

Svinjski jelen – eden manjših med jeleni

Svinjski jeleni so ime dobili po načinu teka kadar jih preplašijo plenilci. Takrat se prihulijo in tečejo s sklonjeno glavo pod ovirami podobno kot prašiči in jih ne preskakujejo kot ostali jeleni.

Samci svinjskih jelenov tehtajo do 50 kg in v višini merijo do 70 cm. Samice so vsaj za tretjino manjše. Njihovo telo je čokato, zadnje noge so daljše od prednjih. Pozimi je njihova dlaka gostejša in temno rjavo obarvana, poletna pa je krajša in rdečkasto rjava s svetlimi lisami. Konica in spodnja stran kratkega repa je belo obarvana. V nevarnosti ga dvignejo in nasršijo dlake. Kar je značilni opozorilni znak za ostale jelene. Pod očmi, na boku in med prsti zadnjih parkljev ima dišavne žleze s katerimi označuje svoj prostor.

Združujejo se le na paši in v času parjenja. Drugače so samci samotarji, samice pa so skupaj z mladiči. Hranijo se s travami, listjem, poganjki, cvetovi in sadeži. Zadržujejo se na relativno majhnem območju. Dnevno prehodijo do 400 metrov. Gibljejo se zjutraj in zvečer, čez dan pa počivajo.

Plenijo jih indijski tigri, leopardi, rdeči volkovi in pitoni. Ko opozarjajo na nevarnost se oglašajo lajajoče ali žvižgajo.

V naravi so svinjski jeleni razširjeni od Pakistana pa vse do Mjanmara. Po IUCN rdečem seznamu jih uvrščamo med prizadete vrste. Ogroža jih človek z lovom zaradi mesa ter uničevanjem njegovega naravnega okolja za naselja in polja. Svinjski jeleni so po vsej verjetnosti izumrli na Kitajskem, Laosu, Mjanmaru in Vietnamu. Drugod pa so značilne majhne in izolirane populacije. Zato prihaja do siromašenja genskega materiala ter se večja dovzetnost za različne bolezni.

Svinjski jelen je predstavnik ogrožene vrste ter del evropskega vzrejnega programa (EEP) v okviru Evropske zveze živalskih vrtov in akvarijev (EAZA).

Indokitajski sika – kritično ogrožen

Indokitajski sika je vrsta jelena. Njegovo ime izvira iz japonsščine, kjer sika pomeni mali jelen. Poznamo več različnih podvrst. Malo manjši je od navadnega jelena. Njegova dlaka je lahko sivkasto do kostanjevo rjavo ali celo rdečkasto olivna. Brada, vrat in trebuh pa so belkaste barve. Rogovje lahko samcem zraste do 80 cm v dolžino.

Večinoma so dejavni v nočnem času, podnevi pa počivajo in prežvekujejo v senci dreves. Hranijo se z travami in listi grmovja in dreves. Zanje je značilno 10 različnih glasov, od tihih žvižgov do glasnih krikov s katerimi se medsebojno sporazumevajo in opozarjajo na plenilce. Njihovi plenilci so volkovi, tigri in leopardi. Živijo lahko do 20 let.

Pogosto živijo samotarsko ali pa se združujejo v manjše skupine. V času parjenja pa si samci izberejo do 12 samic s katerimi se pariyo. Po šestih mesecih samica skoti običajno enega mladiča, redkeje dva.

Podvrsta indokitajski sika je kritično ogrožena. Po vsej verjetnosti je v naravnem okolju celo izumrla. Razširjena je bila v poplavljenih gozdnih Vietnamu.

Človek izsekava gozd, predvsem za potrebe kmetijstva in živinoreje. Ogrožen je zaradi onesnaženosti vodnih virov s kemikalijami, različnimi odpadki, bakterijami in zajedalci. Človek jih ogroža tudi z lovom zaradi mesa in rogovja. V tradicionalni kitajski medicini je mah z rogovja priljubljena sestavina različnih zdravil. Zato so ga tudi udomačili ter naselili v številne ograde po svetu.

Z namenom ohranjanja te ogrožene populacije jelenov, jih gojimo tudi po živalskih vrtovih v okviru vzrejnega programa Evropske zveze živalskih vrtov in akvarijev.

Azijski lev – preživel le v gozdu Gir v Indiji

Današnji lev je bil razširjen v Afriki, Mali Aziji, Indiji in na Arabskem polotoku že pred 1,4 milijoni let, zdaj pa se je zaradi človeka znašel na samem pragu izumrtja. Z genetskimi raziskavami so ugotovili, da so si levi iz Azije in zahodne ter srednje Afrike bolj sorodni kot levi iz vzhodne in južne Afrike. Zato sta danes priznani dve podvrsti levov: *Panthera leo leo* iz srednje in zahodne Afrike ter Indije in *Panthera leo melanochaita* iz južne in vzhodne Afrike.

Azijski lev je bil nekoč razširjen v severni Afriki ter od Turčije in Sirije preko Iraka, Irana in Pakistana do vzhodne Indije. V vzhodni Evropi je vrsta izumrla okoli leta 100 našega štetja, v Palestini pa v času križarskih vojn. Na vseh drugih območjih je preživel do sredine 19. stoletja. Iznajdba strelnega orožja, široko razširjen lov in izguba življenjskega prostora so bili zanje pogubni. Zadnji levi so v severni Afriki živeli visoko v gorovju Atlas še do leta 1940.

Do konca 19. stoletja je azijski lev preživel le v gozdu Gir v državi Gujarat na severozahodu Indije, kjer so leta 1880 zabeležili le še 12 levov. Zaradi pravočasne zaščite jih je bilo leta 1955 že 290, danes pa jih je okoli 650. Razširjeni so na območju, velikem za osem Triglavskih narodnih parkov. Azijski lev je v Indiji popolnoma zaščiten od leta 1972. Zaradi različnih ukrepov v zadnjih petdesetih letih se število azijskih levov še vedno povečuje. Zmanjšanje števila pašne živine v gozdu Gir in nadzor požarov sta omogočila obnovo vegetacije ter s tem številčnejši plen, kar je pripomoglo k povečanemu številu levov.

Danes leve ogroža konflikt s človekom zaradi škode v živinoreji ter napadov levov na ljudi. Težava je tudi parjenje v sorodstvu in s tem zmanjšana genetska pestrost populacije. Poleg tega so občutljivi na morebitne izbruhe bolezni, okoljske nesreče in krivolov. Lokalno prebivalstvo je zelo strpno do azijskih levov, saj jih imajo za del svoje naravne dediščine. Za ohranitev pozitivnega odnosa država izboljšuje živinorejske prakse, razvija različne gospodarske spodbude ter skrbi za varnost ljudi. V Indiji si prizadevajo oblikovati koridorje za prost prehod levov ter ustanoviti vsaj še eno divjinsko populacijo na drugem območju. Tako bi povečali genetsko raznolikost ter zmanjšali tveganje izumrtja zaradi morebitne epidemije ali okoljskih nesreč.

Sibirski tiger – največja mačka sveta

Tigri na našem planetu živijo že več kot 2 milijona let. Še v 19. stoletju jih je bilo v Aziji in vzhodnem delu Evrope okoli 100.000, 9 različnih podvrst. Od začetka 20. stoletja se je njihova številčnost zmanjšala za 95 % in zavzema le 7 % prvotnega območja razširjenosti.

Vzrok za tako drastičen upad števila tigrov je človek, ki jih lovi in uničuje njihovo naravno okolje. Za preživetje tigrov je zato ključna učinkovita politika in naravovarstveni programi.

Strokovnjaki so leta 2010 številčnost tigrov ocenili med 2.154 in 3.159 živali šestih različnih podvrst. Številčnost podvrste sibirski tiger pa ocenjujejo na okoli 500 živali. Še isto leto so se v Sankt Peterburgu v Rusiji srečali predstavniki 13 držav, v katerih so razširjeni tigri. Podpisali so sporazum o ozaveščanju o zmanjševanju števila tigrov po svetu ter izjavo za podvojitev vseh populacij tigrov do leta 2022.

Mednarodna zveza za zaščito narave (IUCN) je leta 2014 ustanovila celostni program za zaščito okolja tigrov (ITHCP) in se tako pridružila globalnemu prizadevanju za podvojitev tigrov do leta 2022. V program je vključenih 12 projektov, ki potekajo v Bangladešu, Butanu, Indiji, Indoneziji, Nepal in Mjanmaru.

Cilji programa so zaščita tigrov in njihovega plena pred divjimi lovci, ustanavljanje zaščitenih območij in koridorjev ter podpora ljudem, ki si delijo okolje s tigrom.

Prva faza med leti 2015 in 2021 je zajela 4,5 % takratnega življenjskega okolja tigrov. V tem času so se populacije tigrov na teh območjih povečale za 40 %. Koristi od programa je imelo kar 75.000 članov skupnosti, saj so se zmanjšali konflikti med ljudmi in tigri ter zagotovili trajnostni viri dohodka.

Kaj je ohranjanje narave?

Naravovarstvo je skrb za okolje, v katerem živimo. To pomeni, da uporabljamo vire pametno, tako da jih nekaj ostane za druge ali za našo lastno uporabo v prihodnosti. Da bi si zagotovili uspešno prihodnost, moramo biti odgovorni varuhi narave. Način upravljanja z zemljišči in živalmi določa prihodnost vseh ekosistemov. Ravnesje v naravi se poruši zaradi slabih praks upravljanja zemljišč, živine ali prostoživečih živali.

Kako lahko pomagaš?

Zavedati se moramo, da živali in njihovo okolje ogrožamo mi, ljudje. Le v nas je moč, da nekaj spremenimo.

Kot popotniki bodite prizanesljivi opazovalci narave in podpirajte lokalne ohranitvene programe. Pozorni bodite pri nakupih, saj z mnogimi spominki naravnega izvora podpirate uničevanje vrst in naravnega okolja.

Kot uporabniki izbirajte izdelke, ki so pridobljeni na sonaraven in etičen način. Ne kupujte živih divjinskih živali, ker bi se vam smilile, saj bo vsako, ki jo "rešite", nadomestila nova iz narave.

Vloga živalskih vrtov

Živalski vrt Ljubljana se pridružuje ozaveščanju obiskovalcev in opozarjanju na ogroženost živali po svetu. Če ohranimo okolje, da bodo v njem preživele živali, ga bomo ohranili tudi za nas, ljudi.

Pomagaš nam lahko z donacijo na povezavi <https://trgovina.zoo.si/artikel/naravovarstveni-projekt/>. Sredstva bodo v celoti namenjena naravovarstvenim projektom ki potekajo v naravnem okolju.